

Streszczenie rozprawy doktorskiej mgra Bartosza Lewandowskiego *Koncepcja państwa w normatywistycznej teorii prawa Františka Weyra (1879-1951)*

Koncepcja prawa jednego z najwybitniejszych przedwojennych zwolenników normatywizmu Františka Weyra (1879-1951) stanowiła wynik krytycznej analizy dotychczas dominującego sposobu badań nad prawem. Czeski filozof prawa w sposób polemiczny odnosił się do szeregu tez tzw. tradycyjnej nauki prawa (np. dominujących podziałów metodologicznych, uwarunkowania prawa przez rzeczywistość społeczną, brak przyznania naukom prawnym prawdziwej autonomii). Szczególnie wiele uwagi poświęcił koncepcji państwa, będącego centralnym punktem odniesienia zdominowanej przez pozytywizm nauki prawa w początkach XX wieku.

W myśli F. Weyra można rozróżnić trzy ujęcia państwa. Pierwszy sposób rozumienia sprowadza się do przyznania państwu cech podmiotu powinności, a zatem podmiotu, któremu zarachowano normę prawną (innymi słowy: podmiotu, który powinien zachować się w sposób opisany w następniku normy prawnej). Przy przyjęciu, że państwo występuje jednocześnie jako twórca norm prawnych, to ujęcie takie nie ma aż tak dużego znaczenia. Instytucjonalizuje ono jednak kantowską wizję wolności, której granice wyznacza sam podmiot wolny.

Drugie i trzecie ujęcie państwa wynika z przyjętej przez F. Weyra podwójnej optyki spojrzenia na prawo. Zdaniem czeskiego filozofa prawa w ujęciu tzw. dynamicznym (uwzględniającym nieustanny proces tworzenia prawa) państwo jest tożsame z podmiotem normatywnym (normotwórcą). Ze statycznego punktu widzenia, państwo jest tożsame z systemem norm prawnych. Państwo stanowi prawo i nic innego. Weyr podzielał monistyczną koncepcję prawa i państwa prezentowaną przez swojego przyjaciela H. Kelsena (1881-1973).

Z przyjętej przez twórcę brneńskiej neokantowskiej szkoły prawa wizji państwa wynikało szereg konsekwencji, które znalazły wyraz w rewolucyjnym podejściu do wielu elementów i pojęć przyjmowanych w tradycyjnej jurysprudencji. Weyr odrzucił w całości klasyczną (trójelementową) definicję państwa opisaną wnikliwie przez G. Jellinka (1851-1911), przyjmowaną dość powszechnie w naukach prawnych. Zakwestionował występujące podziały metodologiczne i pojęcia (np. teorię podziału władzy, form i typów państw oraz ustrojów). W sposób szczególny analizował pojęcie suwerenności państwa (porządku normatywnego), różne od tego które obowiązywało m.in. w myśli G. Jellinka czy J. Pražáka. Podejście F. Weyra do pojęcia suwerenności było związane z podzielaną przez niego monistyczną ideą prawa międzynarodowego i państwowego wraz z tezą o nadrzędności prawa międzynarodowego. Negacja suwerenności państwowych porządków normatywnych przyznawało teorii F. Weyra wymiar pacyfistyczny oraz służyło realizacji podzielanych przez niego postulatów politycznych (sympatii do ustroju demokratycznego).

Całościowa wizja państwa w koncepcji F. Weyra stanowi konsekwencję systematycznego rozwoju prawa w jego nowoczesnym paradygmacie. Postulowane przez niego przyznanie prawdziwej autonomii nauce prawa, warunkowanej specyficzną metodologią badania prawa, doprowadziło do stworzenia pesymistycznej wizji państwa (stwarzającego własne normy prawne bez żadnych ograniczeń treściowych) wraz z jego specyficznym i wyłącznie formalnym stosunkiem do jednostki sprowadzonej do punktu zarachowania ustanowionej przez niego normy prawnej.